

Alfred Bader

Alfred Bader Fine Arts

[Paintings, drawings and sculptures 16th - 20th C.
from the collection of dr. J.A. van Dongen - Museum
Willet Holthuysen, Amsterdam]

1968

QUEEN'S UNIVERSITY ARCHIVES	
LOCATOR	5109
BOX	13
FILE	19

Schilderijen, tekeningen en
beeldhouwwerken

16e-20e eeuw

uit de verzameling van
Dr. J. A. van Dongen

Museum Willet Holthuysen, Amsterdam
25 april t/m 16 juni 1968

Schilderijen, tekeningen en
beeldhouwwerken

16e-20e eeuw

uit de verzameling van
Dr. J. A. van Dongen

De partikuliere verzamelaar is vaak, en vaak ook van harte bereid met een bruikleen uit zijn kollektie mede te werken aan het tot stand komen van een tentoonstelling. Dit geldt zeker voor Dr. J. A. van Dongen te Amsterdam, op wie velen in dit opzicht niet tevergeefs een beroep hebben gedaan.

In het algemeen betekent inwilliging van een bruikleenverzoek van één of enkele schilderijen of voorwerpen, dat lege plaatsen aan de wand of in de kamer ontstaan. Door herschikking of vervanging kan in deze leemten worden voorzien. Anders wordt het, wanneer de gehele verzameling of een groot deel daarvan, voor expositie wordt gevraagd. Zulk een verzoek houdt, zoals in dit geval, komplette onttakeling van de woning in.

Wij zijn Dr. Van Dongen erkentelijk dat hij nochtans het verzoek om een keuze uit zijn verzameling te exposeren, niet van de hand heeft gewezen.

Die keuze – in overleg met de verzamelaar getroffen, wiens toeschrijvingen gerespekteerd zijn – mag representatief voor deze Amsterdamse kollektie genoemd worden, ook al zijn de verschillende verzamelgebieden in kwantitatieve zin niet evenredig vertegenwoordigd. Zo zijn in de huidige expositie bijna alle schilderijen opgenomen, het beeldhouwwerk ongeveer voor de helft, terwijl uit de steeds groeiende kollektie tekeningen slechts een 65-tal bladen kon worden opgenomen. Alles bijeen een goede 100 stuks, nog aangevuld met niet verder in de katalogus vermelde meubelen, enig chinees porselein en een tapijt, die te zamen mede het interieur van de heer en mevrouw Van Dongen bepalen.

Overziet men de schilderijen, dan valt het hoofdaccent op de 17e eeuw in het eigen land: het stilleven en vervolgens het landschap.

Van Beyeren's rijke en qua afmetingen forse pronkstilleven, Pieter Claesz' rustige banketje, Andriessen's vanitas en Van der Aast's ongewoon grote bloemstuk zijn fraaie specimina van onze aan facetten zo rijke stillevenkunst.

De belangstelling van de verzamelaar gaat, voor wat de schilderijen betreft, die tot zijn vroegste verzamelgebied behoren – de eerste aankopen gaan terug tot 1931 – niet uit naar de 18e en 19e eeuw, maar richt zich op deze eeuw: Breitner, Isaac Israëls, Betsie Westendorp-Osieck.

Het bijeenbrengen van een uitgebreide verzameling prenten, die wegens plaatsgebrek het veld moesten ruimen, ging vooraf aan

het verzamelen van tekeningen, waarmede pas aan het einde van de 50-er jaren begonnen werd. 18e en 19e eeuw spelen hier, naast de 17e, hun rol mee, terwijl de 16e en de 20e eeuw tot op de dag van vandaag een verruiming van het verzamelgebied zowel naar achteren als naar voren vormen. Een keuze uit de 19e en 20e-eeuwse tekeningen uit het bezit van Dr. Van Dongen werd een zevental jaren geleden in het Rijksprentenkabinet alhier tentoongesteld.

Het is niet een bepaalde stroming, school, meester of onderwerp noch een bepaalde techniek waarnaar de voorkeur van de verzamelaar uitgaat: de tekening op zichzelf boeit hem om het even of het om een studie, een schets of een voltooid werk gaat. De studie van Jacques de Gheyn, de penseeltekening van Joris van der Hagen, de pentekening van Herman van Swanevelt en de aquarel van Jan Groenestein geven een goede indruk van de veelzijdigheid van de kollektie.

De sculptuur neemt in de gehele kollektie in aantal een bescheiden plaats in en is voor het merendeel uit deze eeuw.

Het werk van Gerrit van der Veen, die zijn dappere ondergrondse strijd tegen de bezetter met de dood heeft moeten bekopen, treedt daarbij op de voorgrond. Van de zeven werken zijn er vier tentoongesteld, waarvan drie portretkopjes van de kinderen van de verzamelaar, hetgeen op een persoonlijke band met de helaas te vroeg gestorven kunstenaar wijst.

De katalogus van de tentoonstelling is samengesteld door mejuffrouw J. E. de Bruyn Kops, die met het oog hierop als tijdelijke kracht werd aangetrokken. Van de vele door Dr. Van Dongen bijeengebrachte gegevens omtrent literatuur, herkomst en tentoonstellingen, is een dankbaar gebruik gemaakt. Nochtans is de katalogus geen doorwrocht werkstuk. Daarvoor treft mejuffrouw De Bruyn Kops geen enkele blaam. De tijd die voor het samenstellen beschikbaar was, was te krap bemeten. Wij zijn mejuffrouw De Bruyn Kops zeer erkentelijk, dat zij desondanks de voorbereiding van de katalogus op zich heeft willen nemen. Het tekort aan voorbereidingstijd vindt zijn oorzaak in het feit dat de tentoonstelling niet, zoals gebruikelijk, op langere termijn was gepland, maar een spontaan huldebetoon aan de verzamelaar is ter gelegenheid van zijn tachtigste verjaardag. Onlangs verscheen van de hand van Dr. Van Dongen een publikatie getiteld 'De zieke mens in de beeldende kunst'. Wie een dergelijk boek wil samenstellen dient zowel in de medicijnen

als in de kunst thuis te zijn. Als verzamelaar heeft Dr. Van Dongen zich ondanks zijn drukke bestaan een grote kennis op het gebied van de kunst verworven; als medikus is hij uiteraard vertrouwd met de zieke mens.

Dat hij bij uitstek the right man on the right place is in de kommissie van toezicht op het Geschiedkundig Medisch-Pharmaceutisch Museum behoeft geen nader betoog. Sinds 15 jaar profiteert dit kleine gemeentemuseum van zijn waardevolle adviezen en activiteiten ter uitbreiding van de kollektie: Dr. Van Dongen zij daarvoor op deze plaats hartelijk dank gebracht.

S. H. Levie

Schilderijen

4

Hendrick Andriessen

*Gedoopt 1607 te Antwerpen | gestorven 1655 in Zeeland.
In 1637 stond hij als leerling ingeschreven in het Antwerpse
St. Lucasgilde. Behalve zijn bijnaam 'Mancken Heyn' is
verder niets over deze stillevenschilder bekend.*

literatuur W. Mautner, 'De schilder Hendrick Andriessen
(*'Mancken Heyn'*)' in: Oud-Holland 51 (1934) 260-266;
E. Greindl, Les peintres Flamands de nature morte au
17e siècle, Brussel 1956, 124, 148

afb. 7 I Vanitas

De vergankelijkheidsgedachte, d.w.z. de broosheid van de mens, de korthed des levens en de betrekkelijkheid der aardse goederen heeft een lange traditie. In de 17e eeuw komt deze gedachte in de schilderkunst het sterkst tot uiting in het stilleven, dat zich omstreeks 1620 als zelfstandig genre begint te ontwikkelen. De schedel, de zandloper, het horloge, het muziekinstrument, het rookgerei en de folianten op dit schilderij symboliseren alle de vanitas-gedachte. Op de brief op het schilderij, die zeer moeilijk leesbaar is, staat volgens de transkriptie van

Mr. A. Le Cosquino de Bussy:
*Dese letteren sullen sien of lesen
De Raet der stat van Antwerpen
is sartificeerende dat den (scilder?)
Hendrick Andriessen dit
bratteken heeft ghemaect ende
sijnen . . .*

*daer op sal behooren (te) hebben.
te . . . et cetra ende me(r)-
(der) tot desen orconden hebben
wij burgemeesteren scepenen (?)
ende raet deser stat van*

*Antwerpen onse hant(teike)ns hier
toe(?) niet ghesteld n(och) ghesegelt.*

afmetingen Paneel 49 × 64 cm

signatuur Gesign. in de brief: Hendrick Andriessen; aan de achterzijde het brandmerk van het St. Lucasgilde van Antwerpen

tentoonstellingen Rotterdam, Museum Boymans, 1932-1933,
Kersttentoonstelling, no. 1, met afb.; Amsterdam,

Kunsthandel J. Goudstikker, 1933, Het stilleven, no. 4;
Dordrecht, Dordrechts Museum, 1962, Nederlandse
stillevens uit de zeventiende eeuw, no. 2
herkomst Kunsthandel, Wenen; kunsthandel P. de Boer,
Amsterdam 1933; verzameling W. Mautner, Amsterdam;
verworven uit de nalatenschap W. Mautner, 1948

Balthasar van der Ast

*Geboren 1593 of 1594 te Middelburg | gestorven 1657 te
Delft. In 1619 was hij meester in het Utrechtse gilde en in
1632 verhuisde hij naar Delft. Waarschijnlijk is hij te
Middelburg leerling geweest van Ambrosius Bosschaert, die zijn
zwager was. Hij schilderde alleen stillevens van bloemen,
vruchten en schelpen, die hij apart of in combinatie afbeeldde.*

literatuur L. J. Bol, 'Een Middelburgse Brueghel-groep, III,' in:
Oud-Holland 70(1955) 138-154; I. Bergström, Dutch
still-life painting in the seventeenth century, Londen 1956,
68-74; L. J. Bol, The Bosschaert dynasty, painters of
flowers and fruit, Leigh-on-Sea, 1960, 36-40

afb. 4 2 Stilleven

Uit de gedateerde schilderijen blijkt dat Van der Ast's meest produktieve tijd valt gedurende zijn verblijf in Utrecht (1619-1632). Slechts vier gedateerde werken zijn bekend uit zijn Delftse periode (1632-1657). De eenheid in het hier tentoongestelde stilleven wordt versterkt door de bladerentak, die door zijn licht en schaduwwerking ook de ruimtelijkheid vergroot en tevens de kompositie verlevendigt. Bergström dateert dit schilderij daarom als 'vrij laat'.

afmetingen Doek 81 × 121,5 cm

signatuur Gesign. m.o.: B. van der Ast fecit

literatuur I. Bergström, Dutch still-life painting in the seventeenth century, Londen 1956, 71, 74, afb. 62

tentoonstellingen Amsterdam, Kunsthandel P. de Boer, 1935, Bloemstukken van oude meesters, no. 8; Dordrecht, Dordrechts Museum, 1954, Nederlandse stillevens uit vier eeuwen, no. 5; Luik, Musée des Beaux Arts, 1957, Natures mortes hollandaises 1550-1950, no. 5, afb. 9; Eindhoven, Stedelijk Van Abbe Museum, 1957, Het Hollandse stilleven 1550-1950, no. 4

5 **herkomst** Veiling Galerie Moos, Genève 7-12-1935, no. 2; kunsthandel D. A. Hoogendijk, Amsterdam; kunsthandel W. Paech, Amsterdam; verworven 1936

Claes Pietersz Berchem

Geboren 1620 te Haarlem | gestorven 1683 te Amsterdam. Hij kreeg bij zijn vader, de stillevenschilder Pieter Claesz zijn eerste opleiding. Verder worden als leermeester genoemd Jan van Goyen, Nicolaes Moeyaert, Pieter de Grebber, Jan Wils en Jan Baptist Weenix. Van eerst- en laatstgenoemden wordt het leermeesterschap echter sterk betwijfeld. Aangenomen wordt dat hij één of meermalen in Italië is geweest, maar er bestaat hieromtrent geen zekerheid. Berchem behoorde tot de groep Italianisanten, Nederlandse landschapschilders, die geïnspireerd werden door de sfeer en het landschap van Italië. Hij is uiterst productief geweest, maar zijn bekwaamheid en veelzijdigheid hebben hem behoed voor het maken van routinewerk.

literatuur I. von Sick, Nicolaes Berchem, ein Vorläufer des Rokoko, Berlijn 1930; E. Schaar, Studien zu Nicolaes Berchem, diss., Keulen 1958; A. Blankert, 'Claes Pietersz Berchem' in: tentoonstellingscatalogus, Nederlandse 17e-eeuwse Italianiserende landschapschilders, Centraal Museum, Utrecht 1965, 147-149

3 Landschap met rivier en hoog geboomte

Het jaartal werd eerst als 1680 gelezen, tegenwoordig denkt men echter eerder aan 1650.

Zowel J. Boydell (1719-1804) als E. J. Daudet (1672-1730) maakten naar dit schilderij een gravure.

afmetingen Doek 63,5 × 80 cm

signatuur Gesign. en gedat. r.o.: Berchem 1650 (?)

tentoonstellingen Londen, British Institution, 1829, no. 75; Dordrecht, Dordrechts Museum, 1963, Nederlandse landschappen uit de zeventiende eeuw, no. 7, afb. 128; Bolsward, Raadhuis, 1964, Italië in de toets der gouden eeuw, no. 5, afb. 10; Utrecht, Centraal Museum, 1965, Nederlandse 17e-eeuwse Italianiserende landschapschilders, no. 75, afb. 78

herkomst Kunsthandel D. A. Hoogendijk, Amsterdam; verworven

1932

Zie voor uitvoerige herkomst: tentoonstellingscatalogus, Nederlandse 17e-eeuwse Italianiserende landschapschilders, Centraal Museum, Utrecht 1965, 152

Abraham van Beyeren

Geboren 1620 of 1621 te 's-Gravenhage | gestorven 1690 te Overschie. Hij was achtereenvolgens werkzaam te Leiden (1638), 's-Gravenhage (1639-1657), Delft (na 1657), 's-Gravenhage (sinds 1663), Amsterdam (sinds 1669), Alkmaar (1674), Amsterdam (1675), Gouda (tot 1677) en Overschie (1678-1690). Hij schilderde stillevens van bloemen, vruchten, vissen en pronkerei. Ook zijn een aantal marines van hem bekend. Van Beyeren dateerde zijn werk zelden zodat een chronologie van zijn omvangrijke oeuvre moeilijk vast te stellen is.

literatuur H. E. van Gelder, W. C. Heda, A. van Beyeren, W. Kalf, Amsterdam [1941] (Paletserie) 21-38; I. Bergström, Dutch still-life painting in the seventeenth century, Londen 1956, 229-246; J. Bernström en B. Rapp, 'Abraham van Beyeren' in: Iconographica 1957, 7-34

4 Pronkstilleven

In zijn pronkstilleven kiest Van Beyeren een overdaad van voorwerpen, die door hun vorm, aard, materie en kleur een rijke schoonheid bieden. Het licht, dat de voorwerpen 'bespeelt' en samenbindt tot één geheel, vervult daarbij een belangrijke rol. Verscheidene voorwerpen, die op dit doek voorkomen, gebruikte Van Beyeren herhaaldelijk in andere composities. De omgevallen drinkschaal en het horloge zijn vanitassymbolen en zijn wellicht een vermaning aan de beschouwer dat aardse rijkdom en glorie vergankelijk zijn en met mate genoten dienen te worden.

afmetingen Doek 117 × 102 cm

signatuur Gesign. l.o. op rand van tafelblad: A V B (ineen)

literatuur H. E. van Gelder, W. C. Heda, A. van Beyeren, W. Kalf, Amsterdam [1941] (Paletserie) 34-35, met afb.; J. G. van Gelder, Catalogue of the collection of Dutch and Flemish still-life pictures bequeathed by Daisy Linda Ward (to the Ashmolean Museum, Oxford), 1950, 45-46

- 6 tentoonstellingen Zürich, Kunsthaus, 1953, Holländer des 17. Jahrhunderts, no. 12; Rome, Palazzo delle Esposizioni, 1954, Mostra di pittura olandese del seicento, no. 12; Milaan, Palazzo Reale, 1954, Mostra di pittura olandese del seicento, no. 10, afb. 50; Rotterdam, Museum Boymans, 1955, Kunstschatten uit Nederlandse verzamelingen, no. 43, afb. 121; Dordrecht, Dordrechts Museum, 1962, Nederlandse stillevens uit de zeventiende eeuw, no. 19, afb. 73
- herkomst Verzameling De Ruyter, Wenen; veiling F. Muller, Amsterdam 1-6-1932, no. 490, met afb.; kunsthandel P. de Boer, Amsterdam; verworven 1933

5 Vis-stillevens

Van Beyeren heeft in zijn vis-stillevens een ongeëvenaarde hoogte bereikt. Bergström vermoedt dat een zekere P. Verbeek op dit gebied zijn leermeester is geweest en niet Pieter de Putter, zoals tot nu toe aangenomen is. De kompositie van dit schilderij is karakteristiek voor Van Beyerens vis-stillevens. Het is opgebouwd uit twee horizontale accenten en één vertikale. Het geheel is opgesteld op een tafel, waarvan de aanzet van een poot nog zichtbaar is. Dezelfde tafel is ook gebruikt voor het vis-stillevens in het Mauritshuis.

afmetingen Doek 97 × 109 cm

signatuur Gesign. r.o. op de plint van het tafelblad: A V B f (A V B ineen)

tentoonstellingen Luik, Musée des Beaux Arts, 1957, Natures mortes hollandaises 1550-1950, no. 7, afb. 23; Eindhoven, Stedelijk Van Abbe Museum, 1957, Het Hollandse stillevens 1550-1950, no. 6

herkomst Verzameling N. Bastert, Loenen a/d Vecht; verworven 1940

Daniel de Blicck

Geboren omstreeks 1630 te Middelburg (?) | gestorven 1673 te Middelburg. In 1648 werd hij lid van het St. Lucasgilde aldaar, waarin hij na 1663 hoge functies bekleedde. Hij was architect en schilderde kerkinterieurs. Vele van zijn kompositieschema's ontleende hij aan de Delftse kerkinterieurschilders Houckgeest en Van Vliet, wier werken hij soms zelfs gedeeltelijk kopieerde.

literatuur H. Jantzen, Das Niederländische Architekturbild, Leipzig 1910, 107-112

6 Kerkinterieur

Hoewel er een aantal verschillen in details zijn aan te wijzen, vertoont dit kerkinterieur qua opbouw en indeling overeenkomst met de St. Laurenskerk te Rotterdam, zoals we die van de schilder A. de Lorme kennen. Het is niet onwaarschijnlijk dat De Blicck in Rotterdam bij De Lorme in de leer is geweest.

afmetingen Paneel 54,5 × 44,5 cm

signatuur Gesign. en gedat. l.o. op de zuil: D.D.Blicck.inv (onduidelijk ineen) A° 1654

herkomst Kunsthandel W. Paech, Amsterdam; veiling F. Muller, Amsterdam 15-6-1937, no. 13

George Hendrik Breitner

Geboren 1857 te Rotterdam | gestorven 1923 te Amsterdam. Hij kreeg op jeugdige leeftijd zijn eerste tekenlessen in Rotterdam van Chr. Neurdenburg. Daarna bezocht hij de Akademie in 's-Gravenhage (1875-1878) en in Amsterdam (1886-1887). Hij studeerde een jaar bij Willem Maris (1880) en op het atelier van F. Cormon in Parijs (1884). Na zijn verblijf in 's-Gravenhage (1875-1886) vestigde hij zich in Amsterdam waar hij bevriend raakte met de schilder W. Witsen, die hem in contact bracht met de beweging van Tachtig. Zijn onderwerpen zijn (Amsterdamse) stadsgezichten, figuurstukken (waaronder naakten), portretten, straatscènes, paarden, soldaten en ruiters. Hij behoort tot de groep 'Amsterdamse Impressionisten'.

literatuur A. van Schendel, Breitner, Amsterdam [1939]

(Paletserie); A. M. Hammacher, Amsterdamse impressionisten en hun kring, Amsterdam 1941; P. H. Hefting en C. C. G. Quarles van Ufford, Breitner als fotograaf, Rotterdam 1966; in voorbereiding: dissertatie van P. H. Hefting

7 Liggend naakt

afmetingen Doek 100 × 150 cm

signatuur Gesign. l.o.: G H Breitner

herkomst Verzameling C. J. Maks, Amsterdam; verworven 1950

Pieter Claesz

Geboren 1597 of 1598 te Burgsteinfurt (Westfalen) | gestorven 1661 te Haarlem. In 1617 was hij in Haarlem gevestigd als schilder. Met W. C. Heda is hij de belangrijkste schilder van het monochrome stilleven met spaarzaam gebruik van kleur, de zogenaamde 'banketjes' of 'ontbijtjes'. Zijn vroegst gedateerde schilderij is van 1621, zijn laatste van 1660.

literatuur N. R. A. Vroom, De schilders van het monochrome banketje, Amsterdam 1945, 21-54, 198-203; I. Bergström, Dutch still-life painting in the seventeenth century, Londen 1956, 114-123

afb. 5 8 Stilleven

Na 1640 voegt Pieter Claesz onder invloed van de mode steeds meer decoratieve elementen toe aan zijn tot die tijd zo uiterst eenvoudig gehouden composities. Dit uit zich vooral in een overdadig gebruik van fruit en wijnranken. Vermeld wordt dat hij hiervoor de hulp inriep van een specialist op dit gebied, de schilder Roelof Koets. Vroom neemt aan dat ook in dit schilderij deze beide schilders hebben samengewerkt.

afmetingen Paneel 50 × 68 cm

signatuur Gesign. en gedat.: P C 1652 (P C ineen)

literatuur N. R. A. Vroom, De schilders van het monochrome banketje, Amsterdam 1945, 54, afb. 43; I. Bergström, Dutch still-life painting in the seventeenth century, Londen 1956, 122

tentoonstellingen Rome, Palazzo delle Esposizioni, 1956-1957, Il seicento Europeo, no. 64, afb. 25

herkomst Verzameling Zubow; kunsthandel W. Paech, Amsterdam; verworven 1931

Pieter Fransz de Grebber

Geboren omstreeks 1600 te Haarlem | gestorven 1652 of 1653 te Haarlem. Hij was leerling van zijn vader, Frans Pietersz de Grebber en van Hendrick Goltzius. In 1632 werd hij als meester toegelaten tot het St. Lucasgilde in Haarlem, waar hij, behalve een kort verblijf in Delft (1638-1642), altijd gewoond heeft.

De Grebber schilderde meest bijbelse en mythologische voorstellingen met grote figuren, waarbij hij beïnvloed werd

door het werk van Rubens en Jordaens. In zijn portretten is hij soms op Rembrandt georiënteerd. In 1648 werkte hij mee aan de decoratie van Huis ten Bosch in 's-Gravenhage.

afb. 2 9 Mansportret

afmetingen Paneel 62 × 46,5 cm

signatuur Gesign. l.o.: P. D G (D G ineen)

tentoonstellingen Hamburg, Kunsthalle, Kunstausstellung des Kunstvereins, no. 54

herkomst Veiling F. Muller, Amsterdam 25-11-1924, no. 47, met afb.; veiling F. Muller, Amsterdam 8-12-1938, no. 452

Gijsbert Gillisz d'Hondecoeter

Geboren 1604 te Amsterdam of Utrecht | gestorven 1653 te Utrecht. Hij was de zoon en leerling van de schilder Gillis d'Hondecoeter. Na 1630 wordt hij vermeld als lid van het Utrechtse St. Lucasgilde. Voordien was hij waarschijnlijk in Amsterdam werkzaam. Hij schilderde dieren en landschappen, eerst in de trant van R. Savery, later meer onder invloed van A. Cuyp.

afb. 3 10 Landschap met paarden en andere dieren

afmetingen Doek 82 × 118 cm

signatuur Gesign. en gedat. l.o.: G j. D Hondecoetere. A° 1641 (G j en D H ineen)

tentoonstellingen Dordrecht, Dordrechts Museum, 1963, Nederlandse landschappen uit de zeventiende eeuw, no. 52, afb. 30; Bolsward, Stadhuis, 1967, Het Nederlandse landschap in de zeventiende eeuw, no. 21, afb. 13

herkomst Kunsthandel W. Paech, Amsterdam; verworven 1931

Isaac Israëls

Geboren 1865 te 's-Gravenhage | gestorven 1934 te 's-Gravenhage. Hij was de zoon van de schilder Jozef Israëls. Hij bezocht de Akademie in 's-Gravenhage (1880-1882) en in Amsterdam (1886-1887). In Amsterdam (1884-1903) had hij evenals Witsen en Breitner veel contact met de Tachtigers. Na een verblijf te Parijs (1904-1913) vestigde hij zich weer in 's-Gravenhage. Hij reisde veel, onder andere naar Indonesië (1921-1922), Londen, Zwitserland, Italië en de Franse Riviera. Figuurstuk en portret zijn zijn voornaamste

onderwerpen. Hij schilderde veel en snel en soms zeer schetsmatig; de kwaliteit van zijn werk loopt sterk uiteen. Hij behoort tot de groep 'Amsterdamse Impressionisten'.

literatuur J. H. Reisel, Isaac Israëls, portret van een Hollandse impressionist, Amsterdam 1967; Anna Wagner, Isaac Israëls, Rotterdam 1967 (met volledige bibliografie)

II In het park (de dierentuin in 's-Gravenhage)

afmetingen Doek 56 × 77 cm
signatuur Gesign. r.o.: Isaac Israëls
tentoonstellingen Amsterdam, Stedelijk Museum; 's-Gravenhage, Gemeentemuseum; Eindhoven, Stedelijk Van Abbe Museum, 1958-1959, Isaac Israëls, buiten katalogus
herkomst Verzameling W. J. R. Dreesmann, Amsterdam; veiling Mak van Waay, Amsterdam 3-2-1948, no. 888

Pieter Janssens Elinga

Gedoopt 1623 te Brugge | gestorven 1682 te Amsterdam. Hij wordt vermeld als schilder en musikus en was de zoon van de schilder Gijsbrecht Janssens. In 1635 bevond hij zich in Rotterdam en in 1657 werd hij burger van Amsterdam. Elinga schilderde stillevens, verwant met het werk van W. Kalf na 1650; zijn interieurs zijn in de trant van Pieter de Hooch.

literatuur Clotilde Brière-Misme, 'A Dutch intimist, Pieter Janssens Elinga' in: Gazette des Beaux Arts 31 (1947) 89-102, 151-164; 32 (1947) 159-176; 33 (1948) 347-366

12 Stillevens

afmetingen Doek 62,5 × 58 cm
signatuur Gesign. m.o. links van de tafelpoot: P. Janssens E. (onduidelijk)
tentoonstellingen Rotterdam, Museum Boymans, 1935, Vermeertentoonstelling, no. 59, afb. 106; Indianapolis (U.S.A.), John Herron Art Museum, 1937, Dutch paintings of the seventeenth century, no. 15; Delft, Prinsenhof, 1952-1953, Nederlandse meesters uit particulier bezit, no. 38; Dordrecht, Dordrecht Museum, 1954, Nederlandse stillevens uit vier eeuwen, no. 42, met afb.
herkomst Verzameling Van Lennep van Braam, 's-Graveland; veiling A. Mak, Dordrecht 27-2-1923, no. 21; kunsthandel D. A. Hoogendijk, Amsterdam; verworven 1937

Willem Kalf

Geboren 1619 te Rotterdam | gestorven 1693 te Amsterdam. Hij verbleef zeker tot zijn 19e jaar in Rotterdam. Hij vestigde zich, op zijn laatst in 1642 in Parijs, waar hij nauwe contacten onderhield met een groep Vlaamse schilders, onder wie Jean Michel Picart (zie kat. no. 16). Hij keerde in 1646 weer terug naar Nederland en trouwde in 1651 te Hoorn met Cornelia Pluvier. Sinds 1653 woonde hij in Amsterdam. Kalf is vooral bekend om zijn pronkstillevens, maar daarnaast maakte hij ook kleine schilderijtjes met interieurs van boerenwoningen en schuren. Deze combinatie van onderwerpen treft men ook aan bij François Ryckhals (Middelburg omstreeks 1600-1647) die volgens Bergström de leermeester is geweest van Kalf en niet Hendrick Pot, die door Houbraken genoemd wordt.

literatuur I. Bergström, Dutch still-life painting in the seventeenth century, Londen 1956, 260-285 (met bibliografie)

afb. 6 13 Keukeninterieur

De boereninterieurs van Kalf, die voor het merendeel uit zijn Parijse tijd dateren, zijn eigenlijk voornamelijk stillevens van groente, fruit en keukengerei in een vervallen omgeving. Het is schetsmatig en vlot geschilderd, met de nadruk op het spel van licht en schaduw. Dezelfde tendens vinden we ook bij de boereninterieurs van François Ryckhals.

afmetingen
herkomst

Paneel 36 × 27 cm
 Verzameling C. Hofstede de Groot, 's-Gravenhage; veiling Venduhuis der Notarissen, 's-Gravenhage 9-6-1931, no. 248; verzameling W. Mautner, Amsterdam; verworven uit de nalatenschap van W. Mautner, 1948

Thomas de Keyser

Geboren 1596 of 1597 te Amsterdam | gestorven 1667 te Amsterdam. Hij was een zoon van de beeldhouwer en architect Hendrick de Keyser (1565-1621) bij wie hij ook leerling is geweest (1616-1618). Hij legde zich echter toe op de schilderkunst, speciaal op het portret. In 1640 begon hij een handel in basalsteen, hetgeen zijn activiteit als schilder tijdelijk - tot 1658 (?) - onderbrak. Na 1662, wanneer hij

benoemd wordt tot stadsbouwmeester, zijn geen schilderijen meer van hem bekend.

Hij was één van de belangrijkste portrettisten in Amsterdam vóór de komst van Rembrandt (1631/1632).

literatuur R. Oldenbourg, Thomas de Keyzers Tätigkeit als Maler, Leipzig 1911

afb. 8 14 Mansportret

Men heeft, op grond van een overeenkomst in gelaatstreken met het portret van Hendrick de Keyser, in dit schilderijtje een zelfportret willen zien. Deze opvatting is echter met geen degelijk bewijs te staven. Van Thomas de Keyser zijn vóór 1640 meer portretjes van klein formaat op koper bekend.

afmetingen Koper 11 × 9 cm (ovaal)

tentoonstellingen Brussel, 1912, Exposition de la miniature, no. 896 (toegeschreven aan De Keyser)

herkomst Verzameling Wekherlin, Schwaben (Zwitserland); verzameling De Marez Oyens, Baarn; veiling A. Mak, Amsterdam 1-3-1932, no. 226, met afb. (teruggetrokken); veiling A. Mak, Amsterdam 11-10-1932, no. 199, met afb. (teruggetrokken); verzameling W. Mautner, Amsterdam; verworven uit de nalatenschap van W. Mautner, 1948

Jodocus (Josse) de Momper

Geboren 1564 te Antwerpen | gestorven 1635 te Antwerpen.

Hij was de zoon van de schilder en kunsthandelaar Bartholomeus de Momper, die waarschijnlijk ook zijn leermeester is geweest. In 1581 werd hij als meester toegelaten tot het St. Lucasgilde in Antwerpen. Waarschijnlijk heeft hij een of twee reizen over de Alpen naar Italië gemaakt. In ieder geval was hij in 1616 in Tirol. Hij schilderde berg- en winterlandschappen. Men vermoedt dat de figuurtjes in zijn werk dikwijls door anderen zijn geschilderd. Zijn landschappen zijn niet gedateerd en slechts zelden gesigneerd.

literatuur J. A. Raczynski, Die fämische Landschaft vor Rubens, Frankfurt a/M. 1937, 66-76; Y. Thiéry, Le paysage flamand du 17e siècle, Brussel 1953, 52-60

afb. 1 15 Berglandschap

De landschappen van De Momper hebben nog een toneelmatig opgebouwde ruimtewerking, die teruggaat op de traditie van de zestiende eeuwse Vlaamse landschapschilderkunst, evenals de kleurverdeling in bruine voorgrond, groen middengedeelte en diepblauwe achtergrond.

afmetingen Doek 96 × 140 cm

tentoonstellingen Dordrecht, Dordrechts Museum, 1963, Nederlandse landschappen uit de zeventiende eeuw, no. 83, afb. 4

herkomst Kunsthandel W. Paech, Amsterdam; verworven 1935

Jean Michel Picart

Geboren 1600 te Antwerpen | gestorven 1682 te Parijs. In 1634 wordt hij voor het eerst in Parijs vermeld, waar hij in 1640 lid werd van de St. Lucas Academie. Picart behoorde tot de groep Vlaamse kunstenaars in Parijs, die zich verenigd hadden in de 'Confrérie de Saint Hippolyte et de St. Germain-des-Prés'. Naast schilder van bloem-stilleven was hij ook handelaar in schilderijen en als zodanig speelde hij een belangrijke rol in het verstrekken van opdrachten en het verkopen van werk van zijn Vlaamse landgenoten.

literatuur M. Faré, 'Jean Michel Picart (1600-1682), peintre de fleurs et marchand de tableaux' in: Bulletin de la Société d'Histoire de l'Art Français, 1957, 91-102; M. Faré, La nature morte en France, Genève 1962, I, 54-57; II, nos. en afb. 77-80 en IV

16 Bloem-stilleven

Er zijn tot nu toe slechts twee gesigioneerde bloemstilleven en één gemonogrammeerd fruit-stilleven van Picart bekend. Faré voegt daar negen toeschrijvingen aan toe. Opvallend in deze werken zijn de fluwelig witte bloemetjes.

afmetingen Paneel 54 × 68 cm; aan de achterzijde het brandmerk van het St. Lucasgilde van Antwerpen (?)

literatuur M. Faré, La nature morte en France, Genève 1962, II, no. 87 met afb.

tentoonstellingen Amsterdam, Kunsthandel P. de Boer, 1935, Bloemstukken van oude meesters, no. 47 (als Jacob van Es); Rotterdam, Museum Boymans, 1954, Vier eeuwen

- stillevens in Frankrijk, no. 20, afb. 12 bis; Dordrecht, Dordrechts Museum, 1962, Nederlandse stillevens uit de zeventiende eeuw, no. 74, afb. 44
- herkomst* Kunsthandel P. de Boer, Amsterdam; kunsthandel Van Diemen & Co, Amsterdam; veiling verzameling Van Diemen & Co, Berlijn Paul Graupe, 26/27-4-1935, no. 24; verzameling W. Mautner, Amsterdam; verworven uit de nalatenschap van W. Mautner, 1948

Suze Robertson (Suzanna Bisschop-Robertson)

Geboren 1856 te 's-Gravenhage | gestorven 1922 te 's-Gravenhage. Zij was leerling van de Akademie in 's-Gravenhage (1874-1877). Daarna gaf ze tekenles op een meisjes-H.B.S. in Rotterdam (1877-1882) en in Amsterdam (1882-1883), waar zij avondlessen volgde aan de Rijksakademie. Zij wijdde zich vervolgens geheel aan de schilderkunst, verhuisde in 1884 naar 's-Gravenhage, maar werkte ook veel op het platteland. Zij schilderde voornamelijk stillevens en (vrouwelijke) figuren, meest in boereninterieurs. Haar verfbehandeling is zwaar, haar palet donker met hier en daar felle accenten.

- literatuur* A. M. Hammacher, Amsterdamsche impressionisten en hun kring, Amsterdam 1941; A. M. Hammacher, Suze Robertson, Amsterdam 1943; tentoonstellingscatalogus, Suze Robertson, Gemeentemuseum, 's-Gravenhage 1958-1959 (met biografie, bibliografie en lijst van tentoonstellingen)

17 Stilleven

- afmetingen* Doek 63 × 49 cm
- signatuur* Gesign. r.o.: Suze Robertson
- tentoonstellingen* Dordrecht, Dordrechts Museum, 1954, Nederlandse stillevens uit vier eeuwen, no. 81; Amsterdam, Kunsthandel P. de Boer, 1964, Stilleven van Ensor tot heden, no. 35
- herkomst* Veiling Mak van Waay, Amsterdam 10-6-1952, no. 106

Frans Snijders

Gedoopt 1579 te Antwerpen | gestorven 1657 te Antwerpen. Schilder van stillevens van bloemen, vruchten, wild en gevogelte. Hij was leerling van Pieter Bruegel de Jonge

(1592-1593) en misschien ook van H. van Balen. In 1608 verbleef hij in Italië. Hij werkte samen met Rubens, op wiens schilderijen hij wel dieren, vruchten en bloemen schilderde. Omgekeerd schilderde Rubens soms de figuren in het werk van Snijders. Later werkte Snijders op die manier ook samen met andere schilders onder andere Jordaens.

- literatuur* E. Greindl, Les peintres Flamands de nature morte au 17e siècle, Brussel 1956, 49-64

18 Stilleven met wild, gevogelte, groente en vruchten

Naast vele grote doeken met overweldigende, barokke composities schilderde Snijders ook kleinere werken op paneel, die eenvoudiger van opzet zijn en met grotere zorg en fijnheid geschilderd. De bokaal met druiven vindt men herhaaldelijk terug in zijn werk.

- afmetingen* Paneel 55 × 106 cm
- signatuur* Gesign. en gedat. r.o.: F Snijders. 1613
- tentoonstellingen* Dordrecht, Dordrechts Museum, 1962, Nederlandse stillevens uit de zeventiende eeuw, no. 89, afb. 14
- herkomst* Kunsthandel P. de Boer, Amsterdam; verworven 1940

Adriaen Pietersz van de Venne

Geboren 1589 te Delft | gestorven 1662 te 's-Gravenhage. Hij was leerling van de goudsmid en schilder Simon de Valck in Leiden en van de grisailleschilder Hieronymus Diest in 's-Gravenhage. Van 1614-1625 was hij in Middelburg werkzaam, waar hij voornamelijk landschappen en genretafereen schilderde in een bont, Vlaams-aandoend koloriet. Tijdens zijn Haagse periode (1625-1662) schilderde hij meest grisailles, die een emblematisch en moraliserend karakter hebben. Naast schilder was hij ook dichter; hij leverde tevens ontwerpen voor prenten en boekillustraties, onder andere voor het werk van Jacob Cats.

- literatuur* L. J. Bol, 'Een Middelburgse Brueghel-groep VII. Adriaen Pietersz van de Venne, schilder en teyckenaer' in: Oud-Holland 73 (1958) 59-79, 128-147

19 'Ellend' soeckt de Doot'

- afmetingen* Paneel 32,5 × 25,5 cm
- signatuur* Gesign. l.o.: A P v. Venne (A P ineen)
- herkomst* Verzameling A. G. H. Ward, Londen; verzameling

11 H. C. Dietz, Amsterdam; veiling verzameling H. C. Dietz, Amsterdam P. Brandt, 7-4-1959, no. 59

Vincent Laurensz van der Vinne (?)

Geboren 1629 te Haarlem | gestorven 1702 te Haarlem. Op achttienjarige leeftijd ging hij negen maanden in de leer bij Frans Hals. In 1649 werd hij lid van het St. Lucasgilde te Haarlem en van 1652 tot 1655 maakte hij een reis door Duitsland, Zwitserland en Frankrijk, waarvan hij een reisboek bijhield met talrijke aantekeningen en schetsen. Naast portretten, landschappen en stillevens schilderde hij ook uithangborden, vandaar zijn bijnaam 'Raphaël der uithangborden'.

20 Mansportret

Men heeft aan een zelfportret gedacht. Vergelijking met bestaande zelfportretten van Van der Vinne, die voor het merendeel op hypothese berusten, leidt niet tot konklusies.

afmetingen Koper 14 × 10,5 cm (ovaal)

herkomst Kunsthandel, Zwitserland; veiling P. Brandt, Amsterdam 26-10-1966, no. 334

Abraham de Verwer, genoemd Van Burghstrate

Geboren omstreeks 1595 te Amsterdam (?) | gestorven 1660 te Amsterdam. In 1617 wordt hij voor het eerst in Amsterdam vermeld. In 1639-1640 was hij in Parijs en in 1641 weer in Amsterdam. Hij schilderde en tekende landschappen, schepen, kusttaferelen en zeeslagen.

literatuur F. C. Willis, Die Niederländische Marinemalerei, Leipzig 1911, 20-21

21 Schepen op de Amstel

Op het huisje rechts is het wapen van Amsterdam afgebeeld en ook het jachtje vaart onder een vlag met het wapen van deze stad.

afmetingen Paneel 32,5 × 42 cm

signatuur Gesign. op vlag: Verwer

tentoonstellingen Dordrecht, Dordrechts Museum, 1964, Zee-, rivier- en oevergezichten, no. 94, afb. 73; 's-Gravenhage, Gemeentemuseum, 1964-1965, Stedenspiegel, no. 277; Amsterdam, Amsterdams Historisch Museum, 1966-1967, Amsterdam in z'n element, no. 34; Parijs, Musée des Arts

Décoratifs, 1967, La vie en Hollande au 17e siècle, no. 14; Bolsward, Stadhuis, 1967, Het Nederlandse landschap in de zeventiende eeuw, no. 60, afb. 6

herkomst Veiling F. Muller, Amsterdam 24-4-1906, no. 151; kunsthandel D. A. Hoogendijk, Amsterdam; verworven 1959

Lieve Pietersz Verschuier (Verschuer, Verschuur of Verschuur)

Geboren omstreeks 1630 te Rotterdam | gestorven 1686 te Rotterdam. Werkzaam als zeeschilder. Vermoedelijk was hij omstreeks 1652 in Amsterdam bij Simon de Vlieger in de leer en maakte hij daarna een reis naar Italië.

literatuur F. C. Willis, Die Niederländische Marinemalerei, Leipzig 1911, 105-106; tentoonstellingskatalogus, Trois millénaires d'art et de marine, Petit Palais, Parijs 1965, 166-167

22 Schipbreuk

afmetingen Paneel 26 × 34 cm

signatuur Gesign. op een drijvende baal: L V (?) F

herkomst Kunsthandel Schlichte Bergen, Amsterdam; verworven 1964

Abraham Vosmaer

Gedoopt 1618 te Delft | gestorven na 1660 te Delft (?). Hij was de zoon van de goudsmid Arent Vosmaer. Hij trouwde in 1643 en wordt in 1660 in Delft voor het laatst vermeld.

23 Stilleven met vruchten en dood vogeltje

Er zijn zeer weinig werken van zijn hand bekend.

afmetingen Paneel 22 × 30,5 cm

signatuur Gesign. en gedat. l.o.: A Vosmaer 1640 (A V aaneen)

herkomst Kunsthandel A. van der Meer, Amsterdam; verworven 1963

Johanna Elisabeth (Betsie) Westendorp-Osieck

Geboren 1880 te Amsterdam | gestorven 1968 te Amsterdam. Zij was leerlinge van Lizzy Ansingh (1897-1902) en bezocht de Akademie te Amsterdam (1902-1907), waar zij les kreeg

van A. Allebé en A. J. Derkinderen. Na haar huwelijk (1917) maakte zij vele reizen onder andere naar Amerika, het Nabije en het Verre Oosten, waar zij talrijke schetsen maakte.

Zij schilderde voornamelijk portretten, stillevens en figuurstukken. Zij behoort tot de groep 'Amsterdamse Joffers'.

literatuur

Tentoonstellingskatalogus, Betsy Westendorp-Osieck 1880-1940, Stedelijk Museum, Amsterdam 1941; M. F. Hennus, 'Mevrouw B. Westendorp-Osieck' in: Maandblad voor Beeldende Kunsten 18 (1941) 97-101; J. H. van Eikeren, De Amsterdamse Joffers, Bussum 1947, 23-24; H. H. van Calker, Schilders van heden en morgen, I, in het atelier van de schilder, Amsterdam z.j., 283-288

herkomst Geschenk van de kunstenaar, 1929

24 Geranium en chrysantheem

afmetingen

Doek 72 × 60 cm

signatuur

Design. en gedat. r.o.: B. Westendorp-Osieck. 1942

herkomst

Verworven op de tentoonstelling, Schilderijen in ziekenhuizen, ter gelegenheid van het zestig-jarig bestaan van de Amsterdamse Specialisten Vereniging, Amsterdam 1966

Hendrik Jan Wolter

Geboren 1873 te Amsterdam | gestorven 1952 te Amersfoort. Hij kreeg zijn schildersopleiding in Antwerpen (1894-1899) en woonde daarna achtereenvolgens in Leusden (1899-1904), Laren (1904-1914 en 1940-1952) en Amsterdam (1914-1940). Van 1925-1938 was hij professor aan de Rijksakademie te Amsterdam. Hij reisde veel door Nederland, Engeland en later ook Spanje, Frankrijk en Italië. Hij schilderde landschappen, figuurstukken en portretten.

literatuur

A. Plasschaert, 'Hendrik Jan Wolter' in: Maandblad voor Beeldende Kunsten 2 (1925) 67-72; tentoonstellingskatalogus, Wolter, Bernheim Jeune Dauberville, Parijs 1959 (met inleiding van Kaspar Niehaus en biografie)

25 Wintergezicht op de Amstel

afmetingen

Paneel 21 × 26 cm

signatuur

Design. l.o.: H J Wolter; met het opschrift: Aan Dr. van Dongen 3 juni 1929

Tekeningen en aquarellen

Cornelis Pietersz Bega

Geboren 1620 te Haarlem | gestorven 1664 te Haarlem.
Leerling van Adriaan van Ostade. Hij legde zich bij uitstek toe op de uitbeelding van het boerenleven en van herbergtaferelen in de trant van zijn leermeester.

26 Zittende vrouw

afmetingen Zwart krijt, 275 × 180 mm
herkomst Kunsthandel Gebr. Douwes, Amsterdam; verworven 1964

David Joseph Bles

Geboren 1821 te 's-Gravenhage | gestorven 1899 te 's-Gravenhage. Schilder en tekenaar van portretten en genretafereelen. Hij heeft ook geëitst en gelithografeerd.

afb. 14 27 Musicerend gezelschap in een salon

afmetingen Penseel in bruin, bruin gewassen, op ondertekening in zwart krijt, 420 × 350 mm
signatuur Gesign. l.o.: David Bles
herkomst Veiling Mak van Waay, Amsterdam 8-3-1961, no. 534

Abraham Bloemaert

Geboren 1564 te Gorinchem | gestorven 1651 te Utrecht.
Genre-, historie- en portretschilder. Hij was daarnaast een belangrijk en productief tekenaar. Naast mythologische en bijbelse tafereelen, die voornamelijk uit zijn vroege periode dateren, maakte hij ook vele studies van landschappen, vaak met figuren, en van dieren.

literatuur G. Delbanco, Der Maler Abraham Bloemaert, Straatsburg 1928; T. Kamenskaja, 'Unveröffentlichte Zeichnungen A. Bloemaerts in der Ermitage' in: Oud-Holland 54 (1937) 145-163; Tentoonstellingskatalogus, Die Kunst der Graphik IV, zwischen Renaissance und Barock, Albertina, Wenen 1967, 241 (met bibliografie)

afb. 11 28 Verkondiging van Christus' geboorte aan de herders

afmetingen Pen in bruin, bruin gewassen, op ondertekening in zwart krijt, 140 × 220 mm
herkomst Veiling M. Hertzberger, Amsterdam 22-4-1964, no. 996

Hans Bol

Geboren 1534 te Mechelen | gestorven 1593 te Amsterdam.
Wegens godsdienstvervolgingen gedwongen de Zuidelijke Nederlanden te verlaten werd hij in 1591 burger van Amsterdam. Hij begon met het schilderen van grote komposities, maar wijdde zich daarna aan gouaches en waterverftekeningen van kleine afmetingen, die voor het merendeel gedateerd zijn (1567-1592). Hij was tevens graveur en tekenaar. Zijn belangrijkste onderwerp is het landschap.
literatuur H. G. Franz, 'Hans Bol als Landschaftszeichner' in: Jahrbuch des Kunsthistorischen Instituts der Universität Graz 1 (1965) 21 e.v.; Tentoonstellingskatalogus, Die Kunst der Graphik IV, zwischen Renaissance und Barock, Albertina, Wenen 1967, 73 (met bibliografie)

29 Kruisiging

afmetingen Pen in bruin, grijs gewassen, wit gehoogd, 273 × 197 mm
signatuur L.o. resten van een signatuur, gedat. r.v.h.m.: 1573 (?)
herkomst Kunsthandel A. Mathews, Bornemouth; verworven 1964

Johannes Bosboom

Geboren 1817 te 's-Gravenhage | gestorven 1891 te 's-Gravenhage. Schilder van kerkinterieurs, landschappen, architectuur en stadsgezichten. Aanvankelijk droeg zijn werk een romantisch, later een impressionistisch karakter.

literatuur M. F. Hennis, Johannes Bosboom, Amsterdam [1940] (Paletserie); Tentoonstellingskatalogus, Meesters van de Haagse School, Gemeentemuseum, 's-Gravenhage 1965, 31-37, 99-100 (met bibliografie)

30 Kerkinterieur

afmetingen Aquarel, 155 × 135 mm
signatuur Gesign. l.o.: J Bosboom
herkomst Verzameling Reckmann, Hamburg; veiling F. Muller, Amsterdam; verzameling Melchior, Haarlem; veiling 'De Zwaan', Amsterdam 25-11-1963, no. 4265

Leonard Bramer

Geboren 1596 te Delft | gestorven 1674 te Delft. Hij werd in 1629 lid van het St. Lucasgilde te Delft, na een verblijf in Italië (omstreeks 1616-1624). Behalve schilderijen zijn een

groot aantal tekeningen bewaard gebleven, waarin een sterke licht-schaduwwerking opvallend is en waaronder veel bijbelse, mythologische, allegorische en historische onderwerpen aangetroffen worden.

literatuur H. Wichmann, *Leonaert Bramer, sein Leben und sein Kunst*, Leipzig 1923

- afb. 10* **31 Christus en de Samaritaanse vrouw**
afmetingen Penseel in grijs, grijs gewassen, met gebroken wit
 gehooft, op grauw papier, 355 × 300 mm
herkomst Verzameling P. Brandt, Amsterdam; verworven 1963

Jan Breughel I (Fluwelen Breughel)

Geboren 1568 te Brussel | gestorven 1625 te Antwerpen. Hij was een zoon van Pieter Bruegel de Oude. Na een verblijf in Italië (1590-1595) vestigde hij zich in Antwerpen, waar hij in 1597 vrijmeester werd en in 1601 het burgerrecht verkreeg. Hij was bevriend met Rubens, met wie hij soms samenwerkte. Hij legde zich vooral op het landschap toe.

literatuur Tentoonstellingskatalogus, De eeuw van Rubens, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Brussel 1965, 21 (met bibliografie)

- 32 Boeren met vee en wagens**
afmetingen Penseel in bruin, 135 × 310 mm
herkomst Veiling Van Huffel, Utrecht 27-6-1961, no. 321

Johannes Bronkhorst

Geboren 1648 te Leiden | gestorven 1727 te Hoorn. Bronkhorst was van beroep pasteibakker. Hij tekende en aquarelleerde daarnaast, voornamelijk vogels en insecten.

- 33 Dood vogeltje**
afmetingen Penseel in kleur op perkament, 195 × 145 mm
herkomst Verzameling P. Brandt, Amsterdam; verworven 1964

- 34 Dood vogeltje**
afmetingen Penseel in kleur op perkament, 195 × 150 mm
herkomst Verzameling P. Brandt, Amsterdam; verworven 1964

Jan Bulthuis

Geboren 1750 te Groningen | gestorven 1801 te Amsterdam. Hij begon als schilder van kamerbehangsels (landschappen), maar legde zich later toe op het tekenen van stads- en dorpsgezichten.

- 35 Het Schuttershof te Domburg**
afmetingen Pen en penseel in grijs, grijs gewassen, 155 × 230 mm
signatuur Gesign. en gedat. l.o.: J. Bulthuis del. 1792
herkomst Th. Laurentius, Voorschoten; verworven 1965

Jacob Cats

Geboren 1741 te Altona | gestorven 1799 te Amsterdam. Na een opleiding in de behangselfabriek van Troost van Groenedoelen richtte hij zelf een behangselfabriek op en schilderde er o.m. landschappen met figuren en vee. Cats ging echter steeds meer tekenen, eerst naar oude meesters, later eigen komposities (landschappen) en hij gaf tekenlessen.

- 36 Boer met paard bij een boerderij**
afmetingen Zwart krijt, grijs gewassen, 120 × 177 mm
signatuur Gesign. en gedat. aan achterzijde: J:Cats inv 1775
herkomst Veiling Mak van Waay, Amsterdam 11-3-1964, no. 304

Wouter Pietersz Crabeth

Geboren omstreeks 1520 te Gouda | gestorven vóór 1590 te Gouda. Hij was evenals zijn broer Dirck Pietersz Crabeth glasschilder in Gouda en aldaar werkzaam aan de St. Janskerk. Vermoedelijk heeft hij gereisd door Frankrijk en Italië.

- 37 Christus en de overspelige vrouw**
afmetingen Pen en penseel in bruin en grijs, 250 × 190 mm
herkomst Kunsthandel A. Mathews, Bornemouth; verworven 1965

Egbert van Drielst

Geboren 1746 te Groningen | gestorven 1818 te Amsterdam. Hij was in Amsterdam werkzaam in de behangselfabriek van Snyers. Hij schilderde en tekende landschappen met stoffage, vooral het Drentse landschap.

- 38 Boerenerf**
afmetingen Penseel in kleur, 310 × 420 mm
herkomst Veiling P. Brandt, Amsterdam 19-12-1966, no. 4360

Daniel Dupré

*Geboren 1751 te Amsterdam | gestorven 1817 te Amsterdam.
 Hij maakte vele reizen door Duitsland, Zwitserland en Italië.
 Dupré schilderde, tekende en etste landschappen en
 stadsgezichten.*

- 39 Zomers landschap**
afmetingen Penseel in bruin, 285 × 242 mm
signatuur Gesign. en gedat. r.o.: D^a Dupre. 1779
herkomst Verzameling P. Brandt, Amsterdam; verworven 1963
 (op een tentoonstelling, Tekeningen en aquarellen der
 18e eeuw, P. Brandt, Amsterdam 1963)

Cornelis Dusart

*Geboren 1660 te Haarlem | gestorven 1704 te Haarlem. Hij
 was leerling en navolger van Adriaan van Ostade en schilderde,
 tekende en graveerde taferelen uit het boerenleven. In 1679
 werd hij lid van het Haarlemse St. Lucasgilde. De invloed van
 zijn leermeester komt duidelijker tot uiting in zijn schilderijen
 dan in zijn talrijke tekeningen, die meer een persoonlijk
 karakter dragen.*

- 40 Drinkende man**
afmetingen Zwart krijt, wit gehoogd, op blauw papier,
 390 × 230 mm
signatuur Gesign. r.o.: DuSart
herkomst Verzameling P. Brandt, Amsterdam; verworven 1966

Allaert van Everdingen

*Geboren 1621 te Alkmaar | gestorven 1675 te Amsterdam.
 Hij ging vermoedelijk eerst in de leer bij Roelandt Savery
 in Utrecht en daarna bij de Haarlemse landschapschilder
 Pieter Molijn. Kort na 1640 maakte hij een reis naar
 Noorwegen en Zweden, waar hij schetsen vervaardigde, die hij
 later in zijn schilderijen en tekeningen verwerkte.*

- afb. 12* **41 Wintergezicht met schaatsenrijders**
afmetingen Pen en penseel in bruin, bruin gewassen, 114 × 175 mm
herkomst Verzameling J. Deffet Francis; verzameling Dr. Thomas
 1894; verzameling James O'Byrne 1897; verzameling
 R. C. Upholland Seminary 1962; kunsthandel Gebr.
 Douwes, Amsterdam; verworven 1963

Govert Flinck

*Geboren 1615 te Kleef | gestorven 1660 te Amsterdam.
 Omstreeks 1630 was hij, samen met Jacob Backer, in
 Leeuwarden in de leer bij Lambert Jacobsz en van 1632-1635
 in Amsterdam bij Rembrandt. Hij schilderde portretten,
 schutterstukken, historische en bijbelse taferelen. Tussen 1656
 en 1659 werkte hij mee aan de decoratie van het nieuwe
 stadhuis te Amsterdam. In zijn pentekeningen (meest bijbelse
 onderwerpen en landschappen) is de invloed van Rembrandt
 duidelijk zichtbaar. Zijn krijttekeningen echter (portretten en
 vrouwelijke naaktfiguren) tonen meer verwantschap met het
 werk van Jacob Backer.*

literatuur J. W. von Moltke, Govaert Flinck, Amsterdam 1965

42 Portret van een jongen

- afmetingen* Zwart en rood krijt, 100 × 90 mm
herkomst Verzameling K. E. van Liphart; veiling P. Brandt,
 Amsterdam 2-6-1967, no. 1036

Leo Gestel

*Geboren 1881 te Woerden | gestorven 1941 te Blaricum.
 Zijn vroege werk is verwant met het Fauvisme. In 1912 ging
 hij over op het Kubisme, onder invloed van Le Fauconnier.
 Later werd hij sterk beïnvloed door het Vlaamse Expressionisme,
 uit welke tijd onderstaande tekening dateert.*

literatuur W. van der Pluym, Leo Gestel, Amsterdam 1936;
 J. Slagter, Leo Gestel, 's-Gravenhage 1946; A. B. Terpstra,
 Moderne kunst in Nederland 1900-1914, Utrecht
 1958-1959, 59-66, 88-94, 138-150

43 Gezicht op Blaricum in de sneeuw bij avond, 1937

- afmetingen* Houtskool, 500 × 650 mm
signatuur Rechts onder atelierstempel, 1941
herkomst Veiling P. Brandt, Amsterdam 15-6-1964, no. 194

Jacques de Gheyn II

Geboren 1565 te Antwerpen | gestorven 1629 te 's-Gravenhage. Hij was leerling van zijn vader, de glasschilder Jacob de Gheyn I en na 1585 van Goltzius in Haarlem. Na een verblijf in Amsterdam (na 1591) vestigde hij zich in Den Haag, waar hij in 1594 in het St. Lucasgilde werd opgenomen als schilder en plaatsnijder. In 1596 woonde hij te Leiden. Hij was een tekenaar bij uitstek, die de natuur in detail bestudeerde en ook landschappen en stillevens vervaardigde.

literatuur I. Q. van Regteren Altena, The drawings of Jacques de Gheyn, Amsterdam 1936

afb. 9 44 Studieblad met drie hoofden

afmetingen Pen in bruin, wit gehoogd, 140 × 95 mm
herkomst Verzameling P. Brandt, Amsterdam; verworven 1965

Jan van Goyen

Geboren 1596 te Leiden | gestorven 1656 te 's-Gravenhage. Na een eerste leertijd in Leiden en een verblijf in Frankrijk (omstreeks 1615) ging hij in Haarlem in de leer bij Esaias van de Velde, wiens invloed hij onderging. In 1618 vestigde hij zich in Leiden en na 1634 in 's-Gravenhage. Zijn talrijke tekeningen (aanvankelijk met de pen, maar na 1625 met zwart krijt) zijn voor het merendeel voorstudies naar de natuur, waarvan hij voor zijn schilderijen gebruik maakte.

literatuur Tentoonstellingskatalogus, Jan van Goyen, Stedelijk Museum de Lakenhal, Leiden / Gemeentemuseum, Arnhem 1960 (met bibliografie)

45 Riviergezicht met veerboot

afmetingen Zwart krijt, 142 × 225 mm
signatuur Gesign. en gedat. op boot: V G (ineen) 1641(?)
herkomst Verzameling Mevr. N. J. van Lessen, Wassenaar; kunsthandel A. Brod, Londen; verworven 1965

Johannes Maria Groenestein

Geboren 1919 te Amsterdam | wonende te Amsterdam. Hij kreeg zijn opleiding in Amsterdam aan de Normalschool (1941-1942) en aan de Rijksakademie (1942-1948). Hij werkt als schilder, tekenaar, grafikus en een enkele keer als beeldhouwer. Het dier heeft zijn speciale belangstelling.

46 Paardenrennen

afmetingen Aquarel op bruin papier, 380 × 560 mm
signatuur Gesign. l.o.: J Groenestein
herkomst Kunsthandel M. L. de Boer, Amsterdam; verworven 1961

Joris van der Hagen

Geboren omstreeks 1615 te Arnhem | gestorven 1669 te 's-Gravenhage. Tijdens reizen door Duitsland, Nederland, België en Frankrijk ontstonden vele tekeningen. Hij tekende dikwijls in de omgeving van Den Haag, speciaal het Haagse Bos.

literatuur M. J. F. W. van der Haagen, Het geslacht Van der Haagen, Den Haag 1932

47 Bosgezicht in de omgeving van Den Haag

afmetingen Penseel in bruin op blauw papier, 452 × 568 mm
signatuur Gesign., gedat. en geannot. m.o.: J Hagen (J en H ineen)
Dit is int . . . Haegh (?) Anno 1651
herkomst Kunsthandel B. Houthakker, Amsterdam; verworven 1961

Maarten Jacobsz van Heemskerck

Geboren 1498 te Heemskerk | gestorven 1574 te Haarlem. Leerling onder andere van Jan van Scorel in Haarlem (1527-1529). Hij bezocht Italië (tussen 1532 en 1536/37) waar hij de antieke kunst bestudeerde en sterk beïnvloed werd door Giulio Romano en diens kring. Hij vestigde zich te Haarlem. Hij heeft een omvangrijk oeuvre aan schilderijen en tekeningen nagelaten en vele ontwerpen voor gravures gemaakt.

literatuur Tentoonstellingskatalogus, Die Kunst der Graphik IV, zwischen Renaissance und Barock, Albertina, Wenen 1967, 83-84 (met bibliografie)

48 De uitstorting van de Heilige Geest

afmetingen Pen in bruin, penseel in grijs, grijs gewassen, 515 × 395 mm
signatuur Gesign. l.o.: Martinus Van Heemskerck
herkomst Kunsthandel A. Mathews, Bournemouth; verworven 1965

Pieter Holsteyn I

Geboren 1580 of 1590 te Haarlem | gestorven 1662 te Haarlem. Evenals zijn vader was hij glasschilder, doch hij

maakte ook ontwerpen voor tapijten. Daarnaast schilderde en tekende hij vogels en insecten, meestal in water- en dekverf op klein formaat.

- 49 Kalkoen**
afmetingen Penseel in kleur, 155 × 200 mm
signatuur Gesign. en geannot. l.o.: P H. (ineen) fe. Kalckoen
herkomst Kunsthandel A. Mathews, Bornemouth; verworven 1966

- 50 Paard**
afmetingen Penseel in kleur, 146 × 180 mm
signatuur Gesign. l.o.: PH. (ineen)
herkomst Veiling P. Brandt, Amsterdam 19-12-1966, no. 4401

Johannes Franciscus Hoppenbrouwers

Geboren 1819 te 's-Gravenhage | gestorven 1866 te 's-Gravenhage. Schilder van landschappen in de trant van A. Schelfhout, die zijn leermeester is geweest. Vaak liet hij de figuren in zijn werk aanbrengen door Ch. Rochussen en een enkele maal ook door D. J. Bles.

- 51 Winterlandschap**
afmetingen Aquarel, 135 × 205 mm
signatuur Gesign. r.o.: J. F. Hoppenbrouwers.f.
herkomst Verzameling J. F. Bianchi; veiling P. Brandt, Amsterdam 25-11-1964, no. 782

Jan Hulswit

Geboren 1766 te Amsterdam | gestorven 1822 te Amsterdam. Hij begon als behangsel-schilder, maar legde zich daarna toe op schilderijen en tekeningen, met het landschap als onderwerp.

- 52 Landschap met twee figuren**
afmetingen Zwart krijt, penseel in bruin, 100 × 150 mm
signatuur Gesign. r.o.: J.H.
herkomst Veiling M. Hertzberger, Amsterdam 13-11-1962, no. 443

Isaac Israëls

Zie kat. no. 11

53 Bij de modiste

- afmetingen* Pastel, 630 × 455 mm
signatuur Gesign. l.o.: Isaac Israëls; links onder in latere hand: ± 1905; rechts onder in latere hand: Parijs
tentoonstellingen Haarlem, Frans Halsmuseum, 1965, Isaac Israëls de tekenaar, no. 61
herkomst Veiling P. Brandt, Amsterdam 6/8-1961, no. 1233

Paulus van Liender

Geboren 1731 te Utrecht | gestorven 1797 te Haarlem. Hij was leerling van zijn oom Jacob van Liender in Utrecht en van Cornelis Pronk in Amsterdam. Hij tekende en schilderde landschappen, staats- en dorpsgezichten en interieurs.

- afb. 13* **54 Bosgezicht**
afmetingen Penseel in grijs, grijs gewassen, 415 × 350 mm
herkomst Verzameling P. Brandt, Amsterdam; verworven 1959

Jacob M. Luttge

Geboren 1904 te Buiksloot | wonende te Amsterdam. Hij kreeg zijn opleiding aan de Rijksakademie te Amsterdam, waar hij nu als docent werkzaam is.

- 55 Gezicht op St. Paul de Vence (Zuid-Frankrijk)**
afmetingen Aquarel en zwart krijt, 400 × 500 mm
signatuur Gesign., gedat. en geannot. r.o.: J M Luttge 50 St Paul de Vence
herkomst Verworven op een tentoonstelling van werk van het echtpaar Luttge te Bloemendaal, 1962

Matthijs Maris

Geboren 1839 te 's-Gravenhage | gestorven 1917 te Londen. Hij is de 'dromer' van de drie gebroeders Maris. Op een tentoonstelling in 1860 in Keulen maakten de Duitse Romantici diepe indruk op hem. Hij schilderde voornamelijk (kinder) portretten en figuren in landschap of interieur, met een steeds sterker wordende sprookjesachtige, irrealistische en vage atmosfeer.
literatuur Tentoonstellingskatalogus, Meesters van de Haagse School, Gemeentemuseum, 's-Gravenhage 1965, 58-68, 101-102 (met bibliografie)

- 56 Het prinsesje aan het spinrokken**
afmetingen Zwart krijt, 445 × 275 mm
signatuur Gesign. r.o.: MM
herkomst Verzameling P. Brandt, Amsterdam; verworven 1967

Willem Maris

Geboren 1844 te 's-Gravenhage | gestorven 1910 te 's-Gravenhage. Hij schilderde en aquarelleerde voornamelijk koeien in de wei en eenden aan de slootkant.

- literatuur* Tentoonstellingskatalogus, Meesters van de Haagse School, Gemeentemuseum, 's-Gravenhage 1965, 69-72, 102 (met bibliografie)

- 57 Koeien in de wei bij een plas**
afmetingen Aquarel, 375 × 540 mm
signatuur Gesign. l.o.: Willem Maris
herkomst Veiling Mak van Waay, Amsterdam 8-5-1963, no. 608

Anton Mauve

Geboren 1838 te Zaandam | gestorven 1888 te Arnhem. Schilder van landschappen, vaak met figuren en vee. Hij behoort tot de schilders van de Haagse School.

- literatuur* Tentoonstellingskatalogus, Meesters van de Haagse School, Gemeentemuseum, 's-Gravenhage 1965, 73-83, 102 (met bibliografie); E. P. Engel, Anton Mauve, Utrecht 1967

- 58 Duinlandschap met huisjes**
afmetingen Aquarel, 340 × 510 mm
signatuur Gesign. r.o.: A M (aaneen)
herkomst Veiling Mak van Waay, Amsterdam 26-11-1963, no. 171

Hendrik Willem Mesdag

Geboren 1831 te Groningen | gestorven 1915 te 's-Gravenhage. Zeegezichten en vissersschepen hadden zijn voorkeur. Hij behoort tot de schilders van de Haagse School.

- literatuur* Tentoonstellingskatalogus, Meesters van de Haagse School, Gemeentemuseum, 's-Gravenhage 1965, 84-86, 102 (met bibliografie)

- 59 Vissersschepen op het strand**
afmetingen Aquarel, 590 × 460 mm

- signatuur* Gesign. r.o.: H W Mesdag
tentoonstellingen Amsterdam, Rijksprentenkabinet, 1961, Verzameling Dr. J. A. van Dongen, no. 62; Parijs, Institut Néerlandais, 1963, L'aquarelle Néerlandaise au siècle dernier, no. 90, met afb.

herkomst Veiling F. Muller, Amsterdam 26/29-5-1959, no. 885

Adam Frans van der Meulen

Geboren 1632 te Brussel | gestorven 1690 te Parijs. Deze Vlaamse schilder en tekenaar was sinds 1664 werkzaam als hofschilder van Lodewijk XIV in Parijs. Hij begeleidde de koning op diens veldtochten waarbij hij een getekend dagboek bijhield, dat later op het atelier uitgangspunt werd voor schilderijen en tapijten.

- 60 Lodewijk XIV bij het beleg van Charleroi**
afmetingen Zwart krijt, 205 × 285 mm
herkomst Kunsthandel B. Houthakker, Amsterdam; verworven 1967

Pieter Molijn

Geboren 1595 te Londen | gestorven 1661 te Haarlem. In 1616 trad hij toe tot het St. Lucasgilde te Haarlem, waar hij als landschapschilder gevestigd bleef. Glooiende duinlandschappen waren voor hem een geliefd onderwerp. Hij maakte vele tekeningen, die als zelfstandige kunstwerken (in tegenstelling tot de schets) bedoeld waren voor de verkoop.

- 61 Landschap**
afmetingen Zwart krijt, grijs gewassen, 146 × 197 mm
signatuur Gesign. r.b.: P Molijn (P M ineen)
herkomst Verzameling Woodrow; verzameling E. J. Otto, Berlijn; kunsthandel A. Brod, Londen; verworven 1966

Jodocus (Josse) de Momper

Zie kat. no. 15.

- 62 Rivierdal met stenen brug**
afmetingen Pen in bruin, bruin en blauw-grijs gewassen, 196 × 312 mm
herkomst Kunsthandel Gebr. Douwes, Amsterdam; verworven 1966

Isaac de Moucheron

Geboren 1670 te Amsterdam | gestorven 1744 te Amsterdam.
 Hij was een zoon en leerling van de landschapschilder
 Frederik de Moucheron. Hij reisde veel door Nederland en
 Duitsland en was drie jaar in Rome werkzaam (1694-1697).
 Het merendeel van zijn tekeningen zijn ontwerpen voor
 decoraties en behangsels. Het zijn veelal arkadische
 landschappen en parkgezichten met kastelen en landhuizen.
 Hij had bovendien grote belangstelling voor tuinaanleg en gevels.

literatuur

A. Staring, 'Isaac de Moucheron als ontwerper van gevels
 en tuinen' in: Oud-Holland 65 (1950) 85-104

63 Landschap met kasteel op een rots

afmetingen

Pen in bruin, penseel in kleur, 178 × 230 mm

signatuur

Design. l.o.: I: Moucheron f

herkomst

Kunsthandel Julius Böhrer, München; verworven 1963

Paulus Potter

Geboren 1625 te Enkhuizen | gestorven 1654 te Amsterdam.
 Werkzaam in Delft (1646), 's-Gravenhage (1649) en sinds
 1652 in Amsterdam. Hij schilderde vee in het vlakke Hollandse
 weidelandschap. In zijn tekeningen heeft hij voornamelijk het
 dier bestudeerd.

64 Staande koe

afmetingen

Zwart en rood krijt, grijs gewassen, 80 × 130 mm

herkomst

Kunsthandel Gebr. Douwes, Amsterdam; verworven 1968

Cornelis Pronk

Geboren 1691 te Amsterdam | gestorven 1759 te Amsterdam.
 Hij schilderde enkele portretten en kopieën naar oude meesters,
 maar hij geniet bekendheid door zijn topografische tekeningen.

65 Kasteel Heukelom

afmetingen

Pen en penseel in grijs, grijs gewassen, 130 × 172 mm

signatuur

Design. en gedat. aan achterzijde op strook opgeplakt
 papier: C: Pronk del ad viv: 1731

herkomst

Th. Laurentius, Voorschoten; verworven 1965

Pieter Jansz Quast

Geboren 1606 te Amsterdam | gestorven 1647 te Amsterdam.

Schilder van dorpsfaterelen met boeren, bedelaars en
 kwakzalvers. Zijn tekeningen zijn eerder voltooide werken
 dan voorstudies. Zij zijn ook voor het merendeel voluit
 gesigneerd of gemonogrammeerd en gedateerd. Hij werkte vaak
 met krijt en potlood op perkament, een techniek, die niet zeer
 in zwang was.

66 De kwakzalver

afmetingen

Zwart krijt en potlood op perkament, 297 × 380 mm

signatuur

Design. en gedat. r.o. op zak: P Q (ineen) 1646;
 geannot. r.o.: Proebaet . . . op doe been of op de . . .

herkomst

Veiling R. W. P. de Vries, Amsterdam 25-6-1929,
 no. 446; verzameling E. J. Otto, Berlijn; kunsthandel
 A. Brod, Londen; verworven 1965

Abraham Rademaker

Geboren 1675 te Lisse | gestorven 1735 te Haarlem. Hij was
 autodidakt. Vanaf 1706 werkte hij in Amsterdam en na 1730
 in Haarlem, waar hij in 1732 lid van het gilde werd. Hij
 schilderde kleine idyllische landschappen in dek- en waterverf.
 Daarnaast maakte hij tekeningen van Hollandse steden en hun
 omgeving (Amsterdam, Delft, Alkmaar enz.), die hij zelf
 graveerde en in verzamelband uitgaf.

67 Twee landschapjes - pendanten

afmetingen

Penseel in kleur, dekverf in wit, diam. 135 mm

signatuur

Design. l.o.: A Rademaker; r.o.: A Rademaker

herkomst

Kunsthandel P. de Boer, Amsterdam; verworven 1954

Salomon van Ruysdael

Geboren omstreeks 1600 te Naarden | gestorven 1670 te
 Haarlem. Over zijn leerjaren en vroegste ontwikkeling weet
 men vrijwel niets. In 1623 werd hij lid van het St. Lucasgilde
 in Haarlem. Zijn landschappen vertonen de invloed van Esaias
 van de Velde en Jan van Goyen.

literatuur

W. Stechow, Salomon van Ruysdael, Berlijn 1938

68 Landschap met herberg

afmetingen

Zwart krijt, 118 × 180 mm

signatuur

Design. l.v.h.m.: S. V R (V R ineen)

herkomst

Kunsthandel Gebr. Douwes, Amsterdam; verworven 1962

Cornelis Saftleven

Geboren 1607 te Gorinchem | gestorven 1681 te Rotterdam.
Broer van de landschapschilder Herman Saftleven. Hij schilderde landschappen met vee en tafereelen uit het boerenleven en was een veelzijdig en produktief tekenaar.

69 Jongen, zittend op een stoof

Zwart krijt, 140 × 130 mm
afmetingen
signatuur Gesign. r.m.: C S (ineen)
herkomst Veiling P. Brandt, Amsterdam 31-5-1967, no. 1003

Andreas Schelfhout

Geboren 1787 te 's-Gravenhage | gestorven 1870 te 's-Gravenhage. Hij schilderde landschappen, strand- en zeegezichten. Tijdens zijn reizen door Frankrijk, Engeland, België en Duitsland maakte hij talrijke landschapstudies. Hij was een gezien schilder en had vele leerlingen onder wie Jongkind, Nuyen en Hoppenbrouwers.

70 Winterlandschap met schaatsenrijders

Pen in bruin, penseel in grijs, grijs gewassen, 269 × 340 mm
afmetingen
herkomst Veiling P. Brandt, Amsterdam 17-11-1960, no. 760

71 Winterlandschap met schaatsenrijders

Potlood, 90 × 165 mm
afmetingen
signatuur Gesign. l.o.: A S.
tentoonstellingen Amsterdam, Rijksprentenkabinet, 1961, Verzameling Dr. J. A. van Dongen, no. 80
herkomst Veiling P. Brandt, Amsterdam 11-5-1948, no. 386

72 Winterlandschap met molen

Potlood, 97 × 162 mm
afmetingen
signatuur Gesign. l.o.: A S.
herkomst Veiling P. Brandt, Amsterdam 11-5-1948, no. 386

Johannes Christiaan Schotel

Geboren 1787 te Dordrecht | gestorven 1838 te Dordrecht.
Schilder van zeegezichten. Hij was leerling van Martinus Schouman (zie kat. no. 74).

73 Schepen op het strand

Potlood, penseel in grijs, grijs gewassen, 195 × 310 mm
afmetingen
tentoonstellingen Amsterdam, Rijksprentenkabinet, 1961, Verzameling Dr. J. A. van Dongen, no. 81
herkomst Veiling P. Brandt, Amsterdam december 1959, no. 806

Martinus Schouman

Geboren 1770 te Dordrecht | gestorven 1848 te Breda.
Hij schilderde, tekende en aquarelleerde zee- en riviergezichten, waaruit zijn bewondering voor 17e eeuwse zeestukken blijkt. Werkte ook samen met zijn leerling J. C. Schotel (zie kat. no. 73).

74 Zeilschepen bij havenhoofd

Pen in bruin, penseel in grijs, grijs gewassen, 263 × 340 mm
afmetingen
signatuur Gesign. r.o.: M Schouman
herkomst Veiling Mak van Waay, Amsterdam 20-3-1961, no. 795

Thérèse (van Duyl-) Schwartz

Geboren 1852 te Amsterdam | gestorven 1918 te Amsterdam.
Zij vervaardigde portretten, zowel in olieverf als in pastel en stillevens. Zij maakte ook etsen en litho's.

75 Portret van Lizzy Ansingh

(verso: schets van een meisje, zwart krijt)
afmetingen Zwart en bruin krijt, wit gehoogd, 607 × 465 mm
signatuur Gesign. r.o.: Th.S.
herkomst Veiling P. Brandt, Amsterdam 13-6-1960, no. 218

Johannes Carolus Bernardus (Jan) Sluyters

Geboren 1881 te 's-Hertogenbosch | gestorven 1957 te Amsterdam. Hij heeft vele invloeden ondergaan vóór hij tot een eigen stijl kwam, die hij zelf het colorisme noemde. Hij schilderde veelal portretten, figuurstukken (kinderen, naakten) en stillevens.

literatuur H. Luns, Jan Sluyters, Amsterdam 1941; A. B. Terpstra, Moderne kunst in Nederland 1900-1914, Utrecht 1958-1959, 38-48, 82-88, 125-138

- 21 **afb. 16 76 Portret van een jonge vrouw**
(verso: studie van een liggende vrouw, zwart krijt)
afmetingen Aquarel en zwart krijt, 687 × 493 mm
signatuur Gesign. r.o.: Jan Sluyters
tentoonstellingen Amsterdam, Rijksprentenkabinet, 1961, Verzameling Dr. J. A. van Dongen, no. 84, afb. 27
herkomst Verzameling Mevr. Sluyters; verworven 1958

Gerard van Spaendonck

Geboren 1746 te Tilburg | gestorven 1822 te Parijs. Hij bracht zijn leertijd door in Antwerpen en ging daarna naar Parijs, waar hij verbonden was aan de botanische tuin als leraar en tekenaar. Hij schilderde en tekende voornamelijk bloemen en vruchten, maar maakte ook wel miniatuurportretten voor tabaks- en snuifdozen.

- 77 Bloem-stilleven**
afmetingen Pen in bruin, penseel in grijs, grijs gewassen, 300 × 200 mm
signatuur Gesign. l.o.: G. van Spaendonck
herkomst Veiling P. Brandt, Amsterdam 7-II-1961, no. 47

Cornelis Springer

Geboren 1817 te Amsterdam | gestorven 1891 te Hilversum. Leerling van de Amsterdamse Akademie, Herman Gerrit ten Cate en Kaspar Karsen. Schilder van stads- en dorpsgezichten. Hij was aanvankelijk nog onder de invloed van de heersende Romantiek, maar legde zich daarna toe op een weergave, die meer aan de werkelijkheid beantwoordde.

- 78 Gezicht in de stad Gouda**
afmetingen Bruin krijt, gewassen, 485 × 610 mm
signatuur Gesign. en gedat. l.o.: C S 24 juny 55
herkomst Kunsthandel D. A. Hoogendijk, Amsterdam; verworven 1948

Jan van der Straet (Joan Stradanus of Stradan)

Geboren 1523 te Brugge | gestorven 1605 te Florence. Leerling van Maximiliaen Franck en van Pieter Aertsen. Hij werkte bij Corneille de la Haye te Lyon en vestigde zich daarna in Italië, waar hij een aantal jaren met Vasari werkte. Tot zijn

belangrijkste werk behoren zijn ontwerpen voor wandtapijten voor Cosimo de' Medici te Florence.

- literatuur* G. Thiem, 'Studien zu Jan van der Straet, genannt Stradanus' in: Mitteilungen des Kunsthistorischen Instituts in Florenz 8 (1958) 88-111

79 Juno, Venus en Minerva

- afmetingen* Pen in bruin, zwart en rood krijt, wit gehoogd, 199 × 152 mm
signatuur Gesign. m.o.: Joan Stradanus
herkomst Kunsthandel A. Mathews, Bornemouth; verworven 1963

Herman van Swanevelt

Geboren omstreeks 1600 te Woerden | gestorven 1655 te Parijs. Hij reisde al vroeg naar Parijs en verbleef van 1629 tot 1638 in Rome. Talrijk en belangrijk is het grafisch werk van zijn hand, waarbij het arkadische en Italianiserende landschap, gestoffeerd met bijbelse en mythologische figuren, op de voorgrond treedt.

80 Italiaans landschap

- afmetingen* Pen in zwart, 257 × 422 mm
signatuur Gesign. r.o.: Harman Swanevelt.
herkomst Verzameling E. Peart; kunsthandel B. Houthakker, Amsterdam; verworven 1960

Abraham (Alexander?) Teerlink

Geboren 1777 te Dordrecht | gestorven 1857 te Rome. Na een leertijd in Nederland ging hij in 1808 naar Parijs, waar hij onder leiding van J. L. David werk van oude meesters kopieerde in de musea. Omstreeks 1810 vertrok hij naar Rome, waar hij tot zijn dood verbleef, en bij voorkeur het Italiaanse landschap uitbeeldde.

81 Landschap met bomen

- afmetingen* Zwart krijt, wit gehoogd, op blauw papier, 430 × 555 mm
signatuur Gesign. r.o.: Teerlink
herkomst Verzameling Mevr. Hoogewerff, Rome; verworven 1964

Johannes Theodorus (Jan) Toorop

Geboren 1858 te Poerworedjo (Java) | gestorven 1928 te 's-Gravenhage. Toorop schilderde en tekende landschappen, portretten, figuurstukken en na zijn bekering tot het katholicisme in 1905, veel symbolisch-religieuze voorstellingen, terwijl hij de portretkunst bleef beoefenen. Uiteindelijk voelde hij zich meer tekenaar dan schilder.

literatuur J. B. Knipping, Jan Toorop, Amsterdam [1946] (Paletserie); Bettina Polak, Het fin-de-siècle in de Nederlandse schilderkunst, Den Haag 1955; A. B. Terpstra, Moderne kunst in Nederland 1900-1914, Utrecht 1958-1959

82 Portret van een vrouw

afmetingen Zwart en rood krijt, 690 × 475 mm
signatuur Gesign. l.b.: J. Th. Toorop
herkomst Veiling Mak van Waay, Amsterdam 8-3-1961, no. 661

Gerardus van Veen

Werkzaam te Haarlem 1667-1683. Waarschijnlijk was hij een broer van Rochus van Veen (zie kat. no. 84). Men kent van hem slechts enige tekeningen van vogels.

83 Dood vogeltje

afmetingen Pen in bruin, penseel in kleur, 131 × 313 mm
signatuur Gesign. en gedat. l.o.: Gerardus van Veen, fec: 1675
herkomst Verzameling G. Rueter; verworven 1963

Rochus van Veen

Over deze meester is niet veel bekend. In de zestiger jaren van de 17e eeuw werkte hij te Beverwijk en hij stierf waarschijnlijk in 1709 te Haarlem. Hij maakte natuurwetenschappelijke tekeningen en aquarellen van vogels, insecten, vissen, bloemen en vruchten.

84 Dode vis, opgehangen

afmetingen Pen in bruin, penseel in kleur, 160 × 210 mm (rechts een strook van ongeveer 30 mm aangezet)
signatuur Gesign. l.o.: Rocho van Veen
herkomst Verzameling P. Brandt, Amsterdam; verworven 1964

Willem van de Velde de Jonge

Geboren 1633 te Leiden | gestorven 1707 te Londen. Leerling van zijn vader, de zeeschilder Willem van de Velde de Oude, en van Simon de Vlieger, en broer van de landschapschilder Adriaen van de Velde. Men zou vader en zoon Van de Velde met een moderne term verslaggevers van de 17e eeuwse zeeoorlogen kunnen noemen. In 1672 gingen beiden naar Londen, waar zij hofschilder werden van Karel II en Jacobus II. Op de schilderijen en in de schat van tekeningen, die bewaard gebleven zijn, staat het schip steeds in het middelpunt van beider belangstelling.

literatuur M. S. Robinson, Van de Velde drawings, Londen 1958

85 Schepen voor een rede

afmetingen Zwart krijt, penseel in grijs, 200 × 600 mm
herkomst Verzameling Mevr. Schuurs-Wieseman, Vleuten; verworven 1966

Kees Verwey

Geboren 1900 te Amsterdam | wonende te Amsterdam
 Hij schildert portretten, figuurstukken en stillevens.

literatuur H. L. C. Jaffé, Kees Verwey, Amsterdam 1964

afb. 15 86 Dame op sofa (de vrouw van de schilder Otto de Kat) 1952

afmetingen Aquarel, 468 × 588 mm
signatuur Gesign. r.o.: Kees Verwey
tentoonstellingen Rotterdam, Museum Boymans-van Beuningen, 1960, Aquarellen en tekeningen van Kees Verwey, no. 68; Haarlem, Vishal, 1960, Schilderijen, aquarellen en tekeningen van Kees Verwey, no. 71
 Amsterdam, Kunsthandel M. L. de Boer, 1965, Kunstenaarsportretten door Kees Verwey
herkomst Kunsthandel Huinck en Scherjon, Amsterdam; veiling F. Muller, Amsterdam 8-11-1955, no. 98

Wigerus Vtringa

Geboren 1657 te Leeuwarden | gestorven 1721 te Wirdum. In 1696 en 1706 wordt hij vermeld als lid van het St. Lucasgilde in Alkmaar. Hij was advocaat van beroep, schilderde en tekende zeegezichten.

87 Schepen voor de kust

- afmetingen* Pen in bruin, penseel in grijs, grijs gewassen, 140 × 240 mm
signatuur Gesign. op een vlag: Vitringa
herkomst Verzameling Butôt, Amsterdam; verworven 1967

Antonie Waterloo

Geboren omstreeks 1610 te Lille (†) | gestorven 1690 te Utrecht. Hij was naast schilder, tekenaar en etser ook kunsthedelaar en woonde afwisselend in of bij Utrecht, in Leeuwarden en in Amsterdam. Hij reisde door Duitsland, België en Italië. Als schilder is hij nauwelijks bekend, daarentegen zijn vele tekeningen en ook etsen van hem bewaard gebleven, vooral landschappen, waarbij een grote voorliefde voor bomen opvalt.

88 Ruïne in bosrijk landschap

- afmetingen* Zwart krijt, penseel in grijs, grijs gewassen, 320 × 240 mm
herkomst Verzameling D. A. Hoogendijk, Amsterdam

Hendrik Johannes (Jan Hendrik) Weissenbruch

Geboren 1824 te 's-Gravenhage | gestorven 1903 te 's-Gravenhage. Hij schilderde en aquarelleerde polder- en duinlandschappen en stadsgezichten. Hij behoort tot de schilders van de Haagse School.

- literatuur* H. E. van Gelder, J. H. Weissenbruch, Amsterdam [1940] (Paletserie); Tentoonstellingskatalogus, Meesters van de Haagse School, Gemeentemuseum, 's-Gravenhage 1965, 91-98, 102-103 (met bibliografie)

89 Duinlandschap bij Dekkersduin met oude gasfabriek

- afmetingen* Aquarel over schets in zwart krijt, 200 × 270 mm
signatuur Gesign. l.o.: J. H. Weissenbruch
tentoonstellingen Laren, Singermuseum, 1960-1961, Jan en Johan Hendrik Weissenbruch, no. 81; Amsterdam, Rijksprentenkabinet, 1961, Verzameling Dr. J. A. van Dongen, no. 100; Parijs, Institut Néerlandais, 1963, L'aquarelle Néerlandaise au siècle dernier, no. 133
herkomst Verzameling Hidde Nijland; kunsthhandel Buffa, Amsterdam; kunsthhandel P. de Boer, Amsterdam; verworven 1954

Pieter Withoos

Geboren 1654 te Amersfoort | gestorven 1693 te Amsterdam. Zoon van de schilder Matthias Withoos, van wie hij het schilderen en tekenen van bloemen, planten, vogels, insecten en reptielen leerde.

90 Bonte kraai

- afmetingen* Penseel in kleur, 205 × 225 mm
signatuur Gesign. r.o.: P: W:
herkomst Kunsthandel A. Mathews, Bornemouth; verworven 1966

Beeldhouwwerken

Anoniem, 16e eeuw

- 91 Twee Putti**
afmetingen Brons, h. 16 cm

Albert Meertens

Geboren 1904 te Wageningen | wonende te Berg en Dal.
Hij kreeg zijn opleiding in Amsterdam aan de Normalschool
en in Antwerpen aan de Akademie.

- 92 Vrouwentorso**
afmetingen Kalksteen, h. 142 cm

John Raedecker

Geboren 1885 te Amsterdam | gestorven 1955 te Amsterdam.
In het steenhoudersbedrijf van zijn vader leerde hij het vak
van beeldhouwer, werkte er voor Mendes da Costa, die hij
evenals Zijl (zie kat. no. 101) vereerde. Mens en dier hadden
zijn bijzondere belangstelling.

literatuur H. P. L. Wiessing, John Raedecker, Amsterdam [1960]

- 93 Masker**
afmetingen Brons, h. 30 cm

Albert Termote

Geboren 1887 te Lichtervelde (West-Vlaanderen) | wonende te
Voorburg. Na 1915 in Nederland werkzaam.

- 94 Leeuwin**
afmetingen Brons, h. 18 cm

Gerrit Jan van der Veen

Geboren 1902 te Amsterdam | gestorven 1944 te Amsterdam.
Hij studeerde aan de Rijksakademie te Amsterdam en verwierf
in 1932 de Prix de Rome. In 1944 werd hij door de bezetter
gefusilleerd.

literatuur A. Helman, Een doodgevone held, de levensgeschiedenis
van G. J. van der Veen, 1902-1944, Amsterdam [1946]

- 95 Buste van een neger**
afmetingen Gips, h. 58 cm

- 96 Portret van Liesje van Dongen**
afmetingen Brons, h. 22 cm

- 97 Portret van Hans van Dongen**
afmetingen Gips, h. 35 cm

- 98 Portret van Joop van Dongen**
afmetingen Brons, h. 24,5 cm

Kees Verkade

Geboren 1941 te Haarlem | wonende te Zandvoort.
Hij kreeg zijn opleiding als beeldhouwer aan de Akademie
in Den Haag. Naast enkele monumentale werken legt hij zich
voornamelijk toe op kleine plastic.

- 99 Zwangere vrouw**
afmetingen Brons, h. 24,5 cm

Jules Vermeire

Geboren 1885 te Wetteren (België) | wonende te Brussel (?).
Hij was eerst als steenhouwer werkzaam in de werkplaats van
zijn vader te Gent. Daarna bezocht hij de Akademies in Gent
en Antwerpen. Na 1910 vestigde hij zich in Den Haag.

- 100 Staande boer**
afmetingen Brons, 17,5 cm

Lambert Zijl

Geboren 1866 te Kralingen | gestorven 1947 te Bussum.
Naast decoratieve sculptuur voor gebouwen (o.a. voor de
Beurs van Berlage) maakte hij veel kleine beelden en portretten.

- 101 Surinaams vrouwtje**
afmetingen Brons, h. 20 cm

